

Zijn reis naar Bulgarije in 1906 (2)

Le Carillon, 25 december 1906

De eerste grote stad die we op Servisch grondgebied aandoen is Belgrado, verblijfplaats van de koning van Servië. Heel schilderachtig gelegen aan de samenloop van Sava en Donau.

(N.B. De toen regerende koning was Peter I (= Peter Karadjordjevič) (1844-1921). Hij was in Frankrijk opgevoed (o.a. in Parijs en Metz), had deelgenomen aan de Frans-Duitse oorlog (1870), was zelfs gevangen genomen door de Duitsers maar, zwemmend over de Loire, ontsnapt. Hij werd koning van Servië in 1903, na de moord op Alexander I Obrenovič (1903), de laatste van die dynastie. Peter stierf in Toptsjider, de voormalige zomerresidentie van de Servische koningen, op 5 km ten westen van Belgrado).

Volgens mijn inlichtingen telt Belgrado ca 85.000 inwoners (N.B.: in 1971 al 770.000). 't Is een zeer belangrijke vesting met een garnizoen van 4.000 man. Door haar strategische ligging beheerst ze de toegang tot Turkije. Ik hoor dat de stad heel interessant is en neem me voor er enkele dagen te verblijven tijdens mijn terugkeer.

Vanaf Belgrado verandert het landschap grondig van uitzicht. Ik merk nu totaal andere constructies op. Ook de inwoners schijnen tot een heel ander ras te behoren. We zien Serviërs, Roemenen, Walachen, zigeuners, Turken. (N.B. Zoals zovelen hanteert A. Stracké de term "ras" heel lichtzinning).

De spoorweg loopt langs de Sava tot Toptsjider. Links van die plaats bevindt zich een kerk en een koninklijk landgoed. Rechts een eikenbos waar in 1868 Michaël Obrenovič vermoord werd. (N.B. Die bekwaame en moderne Servische vorst (1823-1868), die de laatste Turkse garnizoenen uit Servië wegreeg, werd op 10 juni 1868 in Toptsjider vermoord, volgens sommigen door aanhangers van de Karadjordjevič).

Links van de spoorweg geweldige rotsen. Tunnels, één van 1.600 m en twee kortere. In de verte het Kosmaï-gebergte. Nu rijden we langs de Morava. Het panorama wordt steeds fraaier. Hier wordt veel maïs verbouwd. Vandaar die massa's ganzen en kippen. Verder kudde kleine ossen en varkens, waarvan de helft zwart zijn, en die sterk gelijken op hun Hongaarse broers. Naar ik verneem is de Servische export van varkens, gevogelte en eieren heel belangrijk.

De huisjes zijn licht gebouwd, uit hout en leem. Bijna alle hebben een veranda wat op Oosterse invloed wijst. Daar het mooi weer is zitten de mannen buiten. Ze roken een pijp en kijken onverschillig naar onze trein die ons naar Nisj voert. Hier werd Constantijn de Grote geboren. Eindeloze oorlogen werden in de omgeving

AUGUST STRACKE

van de stad gevoerd; vandaar het eeuwenoude strategisch belang van de plaats. Naar de versterkingen en de kazernen langs de spoorweg te oordelen moet Nisj een geduchte vesting zijn.

Vorbij Nisj is het landschap heuvelachtig met koppen van 400 m hoogte. Het panorama is van een woeste romantische schoonheid. Vijf tunnels, van 200 tot 300 m lang, doen het uitzicht voortdurend veranderen. Onze Oriënt-Expres zet zijn weg voort tegen 25 à 30 km per uur.

Moeizaam stijgt hij naar de hoogte van Tsaribrod dat we na enkele uren bereiken. Hier werden de Serven door de Bulgaren verslagen in 1885.

(N.B. nl. tijdens de oorlog ontstaan na de aanhechting van Oost-Roemelië - september 1885 - door vorst Alexander van Battenberg - cf. supra).

Enkele kilometers verder overschrijden we de Servische grens en komen op Bulgaars grondgebied. Aan weerszijden van de scheidingslijn staan er militaire wachtposten en hangt respectievelijk de Servische en de Bulgáarse vlag.

Een half uur later komen we aan in het Bulgaars station Tsaribrod. Twee douanebeambten stappen op om reispassen en reisgoed te controleren. (N.B. De geografie van Oost-Europa is bedorven door herhaalde grensverschuivingen en door de manie van de Oostbloklanden om de plaatsen (uit ideologische overwegingen) om te dopen. In 1906 is Tsaribrod dus Bulgaars. Sinds W.O.I behoort het tot Joegoslavië maar heet nu Dimitrovgrad).

We zetten onze reis voort en na ca. 50 km bereiken we de hoogvlakte van Dragoman waarvan de bergpas zo vaak vermeld werd tijdens de Servisch-Bulgaarse oorlog. Op 16 november 1885 werd de pas stormenderhand veroverd door de Serven en de Bulgaren moesten wijken naar Slivnitsa. Maar ze kregen versterkingen en maakten zich opnieuw meester van de bergpas terwijl de Serven de hoogten van Rila bezetten. Deze moesten op 19 november 1885 zich op hun beurt terugtrekken op Dragoman. (N.B. Dragoman en Slivnitsa zijn twee kleine Bulgaarse plaatsen, noordwestelijk van Sofia).

In de verte rijzen Berkovitsa Balkan, Etropole Balkan en het Rilagebergte, bijna 3.000 m hoog. (N.B. Berkovitsa B. ligt ca. 60 km noordelijk en Etropole B. op een goeie 50 km noordoostelijk van Sofia; het Rilagebergte ca. 75 km ten zuiden van de hoofdstad. Bij Rila

bevindt zich het beroemde Sint-Jans- of Rilaklooster - naar Ivan Rilski - gesticht in de 11de eeuw. Tijdens de Turkse overheersing het religieuze en culturele bolwerk der Bulgaren. Na de brand van 1833 werd het naar het voorbeeld der kloosters op de Athosberg heropgebouwd).

Al die inlichtingen kreeg ik van Dr. Lambref en van een Bulgaars reiziger waarvan ik de naam vergeten ben. Ik dank ze hier.

Tegen 16 uur duikt rechts van de spoorweg de stad Sofia op. Dr. Lambref had mij gezegd dat minister Ghenadiëf mij persoonlijk zou komen begroeten. En werkelijk, zodra de trein stilstond, werd ik hartelijk door hem ontvangen. Ik nam afscheid van Dr. Lambref die tot mijn spijt 's anderendaags afwezig was en die ik niet meer gezien heb. De minister bracht mij naar het "Grand Hôtel Bulgarie" waar een weelderig appartement voor mij gereserveerd was.

Bij het binnenrijden van de stad deed zich een klein ongeval voor. De vooras van ons rijtuig brak en beiden vielen we bijna op de grond. Een ander rijtuig werd bijgeroepen en lachend over het incident bereikten we het hotel.

Sofia, hoofdstad van Bulgarije en residentie van Z.K.H. Prins Ferdinand I, ligt aan de samenvloeiing van de Elesjnitsa en de Perlova te midden van een onmetelijke en heerlijke vlakte bespoeld door de Isker, en op een hoogte van 580 m boven de zeespiegel. De stad is afgeschermd in het zuiden door de Vitosjaberg, 2.291 m hoog, en in het noordoosten door Etropole Balkan. Ze telt 82.189 inwoners (N.B.: in 1978 al meer dan 1 miljoen).

Volgens inlichtingen door ambtenaren, mij ter beschikking gesteld, leven er in Sofia ongeveer 8.000 joden, 1.000 zigeuners en 1.000 Turken. De stad is de zetel van een Bulgaars en een katholiek aartsbisdom en heeft een hof van cassatie en andere tribunalen. Er zijn ook verscheidene moskeeën en kerken, o.a. de metropoli- taanse kerk.

Als je buiten het station komt, wordt je verrast door een mooi panorama : brede goed onderhouden straten die naar het centrum van de stad leiden. Vóór het station staan rijtuigen, alle met twee paarden bespannen. Je hoort er geen geroep van koetsiers en commissionairs. Je ziet er ook geen ruw gedrang zoals bij ons, hoewel het station nogal klein is voor de drukte die ik er geconstateerd heb. Er bestaan trouwens plannen om binnenkort het station aanzienlijk te vergroten. (N.B. Het contrast met de "Koningin der Badsteden" moest A. Stracké inderdaad treffen : de slecht geplaveide toegang tot Oostende, de ruwheid en het gevloek van de koetsiers en de onbeschaamdheid van de commissionairs vóór ons zeestation. Als secretaris van de sectie "Badseizoen" had hij dat alles opnieuw betreurd in zijn rapport over het seizoen 1900, in de Oostendse handelskamer, op 15 januari 1901 - cf. mijn bijdrage in "De Plate", 12e jg., april 1983).

De gedaanteverandering of beter de heropbouw van Sofia dateert van 1878, het jaar dat de Bulgaren,

na meer dan een eeuw van ondragelijk lijden, de Turkse heerschappij hebben afgeschud. De straten zijn heel breed, rechtlijnig en afgeboord met moderne huizen, ruim en luchtig, wedijverend met monumentale gebouwen. Ik citeer : het paleis van de prins, neergezet in een uitgestrekt en mooi park, de nationale bank, de staatsdrukkerij, de ministeries, het parlement, de nationale bibliotheek, de atheneums voor jongens en meisjes, de militaire school, de landbouwschool, het postgebouw en het nieuw theater dat gelegen is achter het stadspark. Verder vermeld ik nog de kazernes, de dierentuin, de botanische tuin en het park van prins Boris dat een bezoek overwaard is.

De hele stad is uitsluitend elektrisch verlicht. De waterleiding is in perfecte staat en het drinkwater uitstekend.

Bij mijn aankomst in Sofia werd ik door minister Ghenadiëf uitgenodigd op een diner, met twee van zijn vrienden, nl. de voorzitter van de kamer van volksvertegenwoordigers en de directeur van het ministerie van buitenlandse zaken.

Tegen 22 uur werd ik naar mijn hotel teruggebracht waar ik alle comfort genoot.

Germain BILLIET

(wordt voortgezet)

#####

van K A K E T U U T T E tot K A N T E N T U I T

De ouderen onder ons zullen nog wel een herinnering hebben aan de "kaketuutten" van de visvrouwen uit grootmoeders's tijd. Voor wie het niet weet : dat waren de linnen mutsen, afgezet met kant.

In Nederland - onder meer in Zeeuws-Vlaanderen - bleef dit hoofddekseel voor vrouwen nog ettelijke jaren na wereldoorlog II "in".

Ik heb ergens in een oude krant gelezen dat de vlaamse kinderen met verwondering keken naar de "kanttuiten" van de Zeeuwse dames.

Volgens de dikke van Dale (uitgave 1984) betekent een "tuit" ook een "muts of kap (van vrouwen)" in de gewesttaal.

Het "Geïllustreerd Woordenboek der Nederlandse Taal" van R.K. Kuipers (1901) geeft onder "tuit" ook "kapsel" aan.

Van "kanten tuit" naar "kanttuit" of "kantuit" is geen grote stap. Is een volgende stap - in de richting van ons dialect naar "kaketuutte" niet mogelijk geweest ?

Welke serieuze taalgeleerde of dialectkundige geeft hierop een afdoende antwoord ? ? ?

Jef KLAUSING